

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 6 (49)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2013

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 6 (49). — Рівне: РДГУ, 2013. — 210 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних питань викладання іноземної мови за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми германського та романського мовознавства», проведеної Рівненським державним гуманітарним університетом, та з проблем вищої освіти за матеріалами міжнародної науково-методичної конференції «Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи розвитку», яка відбулась у Луцькому національному технічному університеті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкорвайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 26.04.2013 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 08.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

Введенню кінестетичного аспекту на заняттях будуть сприяти завдання, такі як: “покажіть мімікою та жестами настрої, емоції, ходу людини”, “розіграйте оповідання за ролями”, “покажіть різні види рухів”, “спробуйте показати значення слова”, а також використання рольових ігор, які потребують рухів, наприклад, “Експедиція”, “У крамниці” тощо [5].

Висновки. Отже, теорія множинного інтелекту є інноваційною технологією, яка потребує подальших наукових пошуків та відкриває широкі перспективи для застосування у вищій школі для реалізації принципів особистісно зорієнтованої освіти, зокрема при навчанні іноземних мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворон М. Множинний інтелект: від теорії до практики [Електронний ресурс] / М. Ворон, Ю. Найда. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/theory/1740/>. – Назва з екрану.
2. Гусак М. Г. Теорія множинного інтелекту як підстава особистісно зорієнтованого навчання / М.Г. Гусак // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – №3 (13). – С. 12-20
3. Armstrong, Thomas. 7 (Seven) Kinds of Smart: Identifying and Developing Your Multiple Intelligences. – Plume, 1999. – 320 pp.
4. Gardner, H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. – New York: Basic Books, 2011. – 440 pp.
5. Lazear, David G. Eight Ways of Knowing: Teaching for Multiple Intelligences. – Corwin, 1999. – 272 pp.

Н. Е. АНТОНЕНКО. ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В СВЕТЕ ТЕОРИИ МНОЖЕСТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА Г. ГАРДНЕРА

Резюме. В статье раскрывается содержание теории множественного интеллекта американского психолога Г. Гарднера как одной из новаторских теорий познания интеллекта. Особое внимание уделено методам развития типов интеллекта в процессе обучения иностранным языкам.

Ключевые слова: интеллектуальные способности, множественный интеллект, тип интеллекта, инновационная технология.

N. Y. ANTONENKO. LEARNING A FOREIGN LANGUAGE IN THE LIGHT OF H. GARDNER'S THEORY OF MULTIPLE INTELLIGENCES.

The summary. The article deals with H. Gardner's theory of multiple intelligences as one of the innovative theories of cognition of the intellect. Special attention is paid to the methods of intelligences' developing during foreign languages learning.

Key words: intellectual ability, multiple intelligence, type of intelligence, innovative technology.

Одержано редакцією 21.03.2013 р.

УДК: 378. 147: 81' 243 (07)

О. В. БЕЗКОРОВАЙНА

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У КОНТЕКСТІ ПАРАДИГМИ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Резюме. У статті розкрито теоретичні положення щодо сутності та змісту понять «особистісно зорієнтований підхід», «інтерактивне навчання», схарактеризовано особливості реалізації завдань особистісно зорієнтованого підходу засобами інтерактивних технологій навчання іноземної мови.

Ключові слова: особистісно зорієнтований підхід, інтерактивне навчання, технології навчання іноземної мови, ситуація успіху.

Постановка проблеми. Реформування системи освіти передбачає реалізацію принципів гуманізації, демократизації освіти, підвищення якості освітніх послуг, ефективності навчального процесу, підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних до творчої активності, ініціативності та самоорганізації в процесі пізнавальної діяльності.

Будь-яка сучасна освітня технологія являє собою синтез досягнень науки і практики, поєднує традиції минулого досвіду й сучасного, народженого демократизацією і гуманізацією, суспільства.

На нові продуктивні підходи до здійснення навчання і виховання у сучасних умовах вказує особистісно зорієнтоване навчання. Навчальний процес забезпечується педагогом у відповідності до принципів самоактуалізації, індивідуальності, суб'єктності, свободи вибору, творчої співпраці, довіри і підтримки.

Сутність інновацій зводиться до іншого порівняно з традиційним розуміння смислу, змісту і засобів діяльності педагога, котрий виступає у даному випадку не лише як носій знань, а як наставник, партнер, здатний творчо побудувати навчально-виховний процес.

Особистісно зорієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість дитини, її самотність, самоцінність. Особистісно зорієнтоване навчання включає в себе:

- визнання унікальності кожного учня, актуалізує потребу особистості в самоствердженні і дає можливість задовольнити її у різних формах і видах навчальної діяльності;
- розкриття індивідуальних особливостей (можливостей) кожного учня;
- великий обсяг самостійної роботи учнів;

- проблемне навчання з його стимуляцією до пошуку й дослідження;
- зміна традиційного погляду на контроль й оцінку навчальної діяльності учнів;
- співпраця, котра розуміється як спілкування рівноправних і рівнозацікавлених учасників, які звернені до взаємного перетворення і зросту.

Ми виходимо з розуміння особистісно зорієнтованого підходу у навчанні як розвивальної динамічно функціонуючої цілісної системи, успішна реалізація якої:

- ґрунтується на ідеях співпраці і проблемно-розвивального навчання;
- охоплює всі сторони навчально-виховної діяльності: цілепокладання, мотивацію, змістовно-процесуальну, контрольно-оцінювальну у їх взаємозв'язку;
- здійснюється за допомогою всебічного вивчення і врахування індивідуальних особливостей особистості (принцип індивідуалізації).

Захоплення кожною ідеєю учня, аналогічне захопленню першими кроками дитини. Воно передбачає: 1) позитивне підкріплення усіх ідей і відповідей учня; 2) використання помилки як можливості нового, несподіваного погляду на щось звичне; 3) максимальну адаптацію до усіх висловлювань і дій дітей; 4) створення відповідного простору, який забезпечує інтенсифікацію, ефективність і результативність навчальної діяльності; 5) створення клімату взаємної довіри, прийняття інших, психологічної безпеки; 6) забезпечення незалежності у виборі і прийнятті рішень з можливістю самостійно контролювати власне просування.

Особистісно зорієнтоване навчання створює оптимальні умови для інтелектуального розвитку й самоствердження особистості і вирішує одне з головних завдань сучасної школи — забезпечити всебічний розвиток особистості, здатної до самоосвіти, з урахуванням індивідуальних особливостей, задатків, здібностей і нахилів учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особистісно зорієнтована парадигма не є у наш час єдиною науковою концепцією, оскільки складається з напрямків, основаних на експериментально перевірених ідеях їх авторів. Ця теорія спирається на культурно-історичний і діяльнісний підходи (Л.С.Виготський, Д.Б.Ельконін, В.В.Давидов, Г.П.Щедровицький, А.Г.Асмолов, П.Я.Гальперін, Н.Ф.Тализіна та ін.) і розробляється у загальнометодологічному плані на даному етапі (Ш.О.Амонашвілі, І.Д.Бех, О.В.Бондаревська, О.Газман, О.Киричук, Г.К.Селевко, В.П.Зінченко, В.В.Серіков, І.Якиманська та ін.).

Аналіз літератури свідчить, що проблема професійної підготовки майбутнього фахівця й технологій навчання були предметом багатьох учених (А.М.Алексюк, Р.С.Гуревич, І.А.Зязюн, О.М.Пехота, І.П.Підласий, Г.К.Селевко, С.О.Сисоєва, Н.Ф.Тализіна та ін.).

Водночас аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що використання інтерактивних технологій навчання у контексті особистісно зорієнтованого підходу розроблені недостатньо.

Метою статті є вивчення реалізації завдань особистісно зорієнтованого підходу засобами інтерактивних технологій навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. У основі особистісно зорієнтованого підходу лежать провідні ідеї гуманізації освіти, що дозволяє усвідомити учневі діапазон своїх особистісних потреб і можливостей, виявити і розкрити своє «Я», виробляти вміння самостійно діяти, прагнути творчості, розвитку особистісного потенціалу й самовдосконалення, надає максимальної свободи вибору, збереження та укріплення стану здоров'я і почуття власної гідності тощо.

«Лише за дії особистісно зорієнтованої технології, – як зазначає І.Д. Бех, – дитина в змозі відчувати, що вона не просто перебуває, а повноцінно живе в атмосфері високої людяності, яка має наповнити її своїм гуманним змістом. Тут потреба і почуття «бути Людиною» реально проймають кожен дію чи вчинок дитини. При цьому вона не повинна відчувати штучність ситуації, створеної педагогом для досягнення своїх цілей» [1, 203].

У зв'язку з цим цікавим та актуальним, на нашу думку, є дослідження О.В.Бондаревської, яка вважає, що методичний арсенал особистісно зорієнтованого підходу складають форми, методи і прийоми, які відповідають таким вимогам, як діалогічність, діялісно-творчий характер, спрямованість на підтримку індивідуального розвитку особистості, представлення дитині необхідного простору свободи для прийняття самостійних рішень, творчості, вибору змісту і засобів навчання і поведінки. І.Якиманська, досліджуючи проблему особистісно зорієнтованого підходу в сучасній школі, наголошує на важливості використання принципів особистісно зорієнтованої педагогіки, суть якої вбачає у визнанні учня головною діючою фігурою всього освітнього процесу.

Сьогодні мова йде про становлення індивідуальної гармонії особистості, про забезпечення базового рівня культури, який необхідний для саморозвитку особистості. Цей аспект теоретично обґрунтований у працях Г.К.Селевко. Вчений розкриває основні принципи технології саморозвитку особистості, її методологію й досвід широкого використання на практиці. Для цього у зміст освіти ним включається методологічна компонента – учні озброюються знаннями і вміннями саморозвитку (самопізнання, самовиховання, самоосвіти, самоствердження, самореалізації), за рахунок яких підвищується внутрішня мотивація учня до навчання. Перераховані поняття (за Г.Селевком) є основними вищими духовними потребами людини, які спрямовані на самотворення, самополіпшення і саморозвиток. Використовувати ці потреби для мотивації – найважливіше завдання технології саморозвитку.

В основу моделі особистісного розвитку, яка розроблена В.В.Серіковим, покладена теорія особистості С.В.Рубінштейна. Обґрунтовуючи сутність особистісного підходу до навчання, В.В.Серіков підкреслює важливість забезпечення умов для реалізації особистісно розвивальних функцій освітнього процесу. На думку вченого, особистісний розвиток – це такий, який створює умови для прояву особистісних функцій учня. До числа останніх він відносить такі:

- прояв винахідливості – функцію вибору;
- мотивацію – функцію самооцінки, критики, самокритики, конструювання образу Я;
- рефлексію – функцію реалізації образу Я;
- самореалізацію – функцію реалізації образу Я;
- орієнтацію – функцію побудови власної картини світу – індивідуальний світогляд;
- смислотворчість – функцію визначення системи життєвих смислів особистості та ін. [5, 154].

Мета особистісного зорієнтованої освіти і полягає в тому, щоб створити умови для прояву цих функцій, або універсальних особистісних властивостей дитини. Одна з функцій особистості – безперервний пошук, обґрунтування і ревізія смислу її діянь і життя взагалі. Невиконання цієї функції, її недостатнє подання в життєдіяльності індивіда є ознакою його недостатнього особистісного розвитку. «Смисл життя людини полягає у реалізації її сутнісних сил». Відсутність смислопошукової політики призводить до екзистенціального вакууму, знеособлювання індивіда і, нарешті, – до втрати життєвого смислу, до безглуздя [5, 165].

Головною умовою прояву особистісних здібностей в освітньому процесі В.В.Серіков вважає створення особистісно зорієнтованої ситуації (навчальної, пізнавальної, життєвої), у якій вимагається прояв особистісних функцій: виникає необхідність шукати смисл, подумати про себе, обрати творчий варіант вирішення проблеми і т.д. У такій ситуації формується суб'єктивний досвід дитини. Зміст особистісно зорієнтованої освіти повинен включати різні види такого досвіду [5, 137].

Запропонована В.В.Серіковим технологія ґрунтується на ідеї реалізації трьох основних характеристик особистісно зорієнтованої ситуації: життєвої контекстності, діалогічності та ігрової (рольової) взаємодії її учасників. Тріада «завдання – діалог – гра» утворює базовий технологічний комплекс, який створює ціннісно-смислове поле міжсуб'єктного спілкування в особистісно зорієнтованому освітньому процесі [5, 145].

На думку І.А.Зимньої, особистісно зорієнтований підхід до навчання передбачає:

- організацію суб'єк-суб'єктної взаємодії, котра пропонує тим, хто навчається свободу вибору способу одержання освіти (змісту та методів навчання, а в окремих випадках і педагога);
- формування активності учнів, студентів, їхньої готовності до навчання, розв'язання проблемних завдань;
- забезпечення безпеки особистісного прояву учня, створення умов для його особистісної самоактуалізації й самозростання;
- одержання задоволення від розв'язання навчальних завдань і завдань співробітництва з іншими;
- забезпечення умов для самооцінки, саморегуляції та самоактуалізації особистості учня [4, 114-115].

Технологічний арсенал особистісно зорієнтованого підходу у навчанні складають форми, методи і прийоми як традиційні так й інтерактивні. Практикою доведено, що використання саме нетрадиційних форм і методів роботи дає змогу зробити навчальний процес цікавим і творчим, створює сприятливу атмосферу для спілкування іноземною мовою.

Сучасні інтеграційні процеси, входження України до Європейського освітнього простору, міжнародний обмін інформацією у різних галузях знань значною мірою впливають на підвищення статусу іноземної мови, як важливого засобу комунікації.

Перевагою інтерактивного навчання при вивченні іноземної мови є те, що воно сприяє більш активному включенню в роботу, зняттю психологічного бар'єру під час іншомовного спілкування через створення невимушеної атмосфери спілкування, встановленню міжособистісних стосунків, більш якісному опануванню лексичним й граматичним матеріалом завдяки можливості застосування отриманих знань на практиці через дію.

Інтерактивне навчання – це упорядкована взаємодія педагога та учнів, що спрямована на досягнення визначеної мети, це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Вибираючи оптимальний метод інтерактивного навчання, необхідно враховувати деякі методичні особливості. По-перше, це поступове впровадження інтерактивного навчання, починаючи з простих інтерактивних методів (роботи в парах, малих групах, мозкового штурму, методу незакінчених речень). По-друге, це доцільність використання того чи іншого методу на різних етапах вивчення теми. По-третє, це оптимальне співвідношення інтерактивних та традиційних методів.

У порівнянні з традиційним навчанням інтерактивне має ряд переваг, серед яких основними є:

- діалогічність;
- діяльнісно-творчий характер;
- цілеспрямованість на встановлення стосунків співпраці в навчально-виховній взаємодії;
- спрямованість на підтримку розвитку суб'єктних якостей та індивідуальності дитини;
- представлення учню необхідного простору для творчості, самодіяльності, здійснення особистісно-значущого вибору.

Інтерактивні технології є одним із засобів реалізації комунікативного підходу. Вони створюють підґрунтя для особистісно зорієнтованого навчання та виступають невід'ємним елементом сучасного уроку іноземної мови.

Популярністю серед вчителів й учнів користуються такі типи уроків, як урок-рольова гра, урок-вікторина, урок-брейн-ринг, урок-подорож, урок-конференція, урок-дебати, урок-захист проєктів, уроки з елементами інсценування й театралізації.

Такі уроки проводяться як своєрідні уроки – «відкриття», де учень працює з особистісно-значущим для нього змістом, а вчитель показує йому, як він може працювати з цим змістом на різному матеріалі.

Робота на подібному уроці з суб'єктивним досвідом учня від учителя вимагає спеціальної підготовки: не лише викладення свого предмета, а й аналізу того змісту, яким володіє учень з теми уроку.

У цих умовах змінюється і режисюра уроку. При цьому навчальний процес має свою специфіку й обов'язкові ознаки: 1. Повідомлення учням цілей уроку, зорієнтованих на конкретний результат. 2. Створення позитивного настрою на уроці, відповідної мотивації, ситуації успіху, взаємопідтримки, забезпечення школярам свободи вибору, переважання діалогічної форми спілкування, індивідуальної, парної та групової роботи. 3. Забезпечення участі школярів в організації навчальної діяльності через залучення до планування роботи і вибір рівня засвоєння матеріалу, що вивчається й способів його фіксації, варіантів знань, оцінювання результатів. 4. Рефлексія учня над власною діяльністю: доцільність обраного шляху вирішення поставлених завдань, форм і методів роботи, досягнення чи недосягнення цілей. 5. Оцінювання школяра у порівнянні з його попередніми успіхами й планованими цілями, оцінювання успіхів, способів навчальної діяльності, докладених зусиль.

Такі форми роботи вчать учнів зосереджуватись, мислити, концентрувати увагу, розвивають швидку реакцію, мовленнєві знання, тренують інтелектуальні здібності. Вони збагачують активний лексичний запас учнів й формують комунікативні вміння й навички. Все це дає змогу вчителю проводити уроки у високому темпі й водночас продуктивно.

Одне із провідних місць у системі професійної підготовки майбутнього фахівця посідає вивчення курсу «Сучасні технології навчання іноземної мови», метою якого є набуття студентами умінь застосовувати інтегровані знання програмного матеріалу дисципліни на практиці при розв'язанні конкретних методичних завдань. Одним із головних напрямів у професійно-педагогічній підготовці майбутніх учителів іноземної мови є вдосконалення їхньої підготовленості як до професійної діяльності в цілому, так і до впровадження інтерактивних технологій, зокрема.

Інтерактивне навчання дозволяє розв'язати одразу кілька завдань: розвиває комунікативне вміння й навички, допомагає встановленню емоційних контактів між учасниками процесу, забезпечує виховне завдання, оскільки змушує працювати в команді, прислухатися до думки кожного. Використання інтерактиву знімає нервові напруження, дає можливість змінювати форми діяльності, переключати увагу на основні питання.

Найбільш відомі форми інтерактивних методів – «велике коло», «вертушка», «акваріум», «дебати», «мозковий штурм», «ажурна пилка».

Метод «акваріум» – форма діалогу, коли групі пропонують обговорити проблему перед глядачами. Цей варіант роботи є сприятливим для розвитку навичок спілкування в малій групі, вдосконалення вміння дискутувати та аргументувати свою думку. Кожна мала група обирає того, кому вона може довірити вести діалог. Це може бути й кілька бажаючих. Усі інші учасники процесу виступають в ролі глядачів.

Цей метод дає можливість побачити кожного «збоку», побачити, як відбувається спілкування, яка реакція на чужу думку, як аргументовано кожен тезу, як залагоджується конфлікт, що може назрівати в ході дискусії. Кожен глядач має можливість порівняти почуте з особистою думкою, зробити певні висновки.

Метод «ажурна пилка» використовують для навчання у групах, склад яких змінюється в ході роботи. Він характерний тим, що кожен член первинної групи стає експертом з одного із аспектів теми, яку вивчають у експертних групах. Після опрацювання своїх частин теми учасник навчає інших, повернувшись до первинної групи, тобто учасники процесу вчать один одного. Головна мета полягає в тому, щоб усі члени колективу однаково повно вивчили всі аспекти заданої провідної теми. Після того, як повністю завершився процес навчання й контролю у навчальних групах, здійснюється індивідуальна оцінка всіх учнів.

Існує факт, явище, поняття, які учні не знають чи не розуміють повністю. Тобто існує та сама «інформаційна прогалина» у знаннях учнів – заповнити її – мета вчителя. Учитель може просто підказати учням вірну відповідь, позбавивши їх, таким чином, можливості використати наявні у них знання й бажання спромогтися знайти відповідь самостійно. Він також може шляхом питань, натяків, логічних висновків, висловлювань довести їх до самостійного усвідомлення ідеї, факту, тобто заповнення «інформаційної прогалини». Відповідаючи по черзі, учні мають можливість кожен висловити свою думку та порівняти її з думками своїх товаришів. Даний метод дозволяє активізувати мислення учнів, вчив культурі спілкування. Саме цей вид роботи й називається «мозковий штурм».

Система засобів у організації взаємодії учителя й учнів у формі рольових ігор, імітацій, дебатів, мозкових штурмів гарантують педагогічно ефективно пізнавальне спілкування, у результаті якого створюються умови для переживання учнями ситуації успіху у навчальній діяльності і взаємозбагачення їх мотиваційної, інтелектуальної, емоційної та інших сфер.

Педагогічно виправданим є запровадження у навчальний процес *алгоритмів ситуації успіху* – суб'єктивного переживання задоволення від процесу і результату (цілісно або будь-якої частини) самостійно

виконаної діяльності. Технологічно ця допомога забезпечується вчителем завдяки проведенню низки операцій, які здійснюються ним у психологічній атмосфері радості і схвалення, які створюються вербальними (мовними) і невербальними (міміко-пластичними) засобами. Підбадьорюючі слова і м'які інтонації, мелодійність мови створюють у поєднанні сприятливий психологічний фон, котрий допомагає дитині справитися з поставленими перед нею завданнями.

Наводимо технологічні операції створення ситуації успіху, які використовуються у практиці роботи вчителів іноземної мови загальноосвітніх навчальних закладів № 15, 18, «Центр Надії», ЕПЛ, «Елітар» – учасників проекту «Школа життєвого успіху» (м. Київ) (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Технологічні операції створення ситуації успіху

Операція	Призначення	Мовна парадигма
<i>Зняття страху</i>	Допомагає подолати невпевненість у власних силах, нерішучість, боязнь самої справи і оцінки оточення	«Ми всі пробуємо і шукаємо, лише так може щось вийти». («If we all attempt and find, something could be realized») «Люди вчаться на своїх помилках і знаходять інші засоби рішення». («If you learn on your own mistakes, you will find other ways of solving the problems») «Контрольна робота досить легка, цей матеріал ми з вами проходили». («The control work is quite easy because we have studied this material together»).
<i>Авансування успішного результату</i>	Допомагає вчителю виразити свою тверду переконаність в тому, що його учень обов'язково впрається з поставленим завданням. Це, в свою чергу, навіює дитині переконаність у своїх силах і спроможності.	«У вас обов'язково вийде ...». («You will surely win success...») «Я навіть не сумніваюся в успішному результаті». («There is no doubt in the successful result»).
<i>Приховане інструктування дитини в засобах і формах провадження діяльності</i>	Допомагає дитині уникнути поразки. Досягається шляхом натяку, побажання.	«Можливо, краще за все почати з ...». («It might be better to start with...») «Виконуючи роботу, не забудьте про...». («When you perform the task don't forget about...»).
<i>Внесення мотиву</i>	Показує дитині заради чого, заради кого проводиться ця діяльність, кому буде добре після виконання.	«Без твоєї допомоги твоїм товаришам не справитися ...». («Your classmates will not manage with the work without your help»).
<i>Персональна винятковість</i>	Визначає важливість зусиль дитини в майбутній або теперішній діяльності.	«Лише ти і міг би...». («Only you could...») «Лише тобі я і можу довірити...». («I can entrust only you...») «Ні до кого, крім тебе, я не можу звернутися з цим проханням...». («No one can help me excepting you...»).
<i>Мобілізація активності або педагогічне навіювання</i>	Спонукає до виконання конкретних дій.	«Нам уже не терпиться почати роботу ...». («We are eager to put ours hand to...») «Так хочеться скоріше побачити...». («I am frightfully anxious to see...»).
<i>Висока оцінка деталі</i>	Допомагає емоційно пережити успіх не результату в цілому, а будь-якої його окремої деталі.	«Тобі особливо вдалося те пояснення». («You were especially good at giving the explanation to...») «Більше за все мені в твоїй роботі сподобалося...». («The most I liked in your work was...») «Найвищої похвали заслуговує ця частина твоєї роботи». («This part of your work is worthy of notice...»).

Ситуація успіху дарує атмосферу приязні та взаємодопомоги, упевненості і захищеності. Учитель повинен створити джерело внутрішніх сил дитини, джерело, яке дає енергію для подолання труднощів і формування бажання вчитися.

Використання ситуації успіху має сприяти підвищенню робочого тону, збільшенню продуктивності навчальної роботи, а також допомогти учням усвідомити себе повноцінною особистістю і, відповідно,

забезпечити успіх у навчанні. Методичні прийоми ситуації успіху органічно вбудовуються в ідеї розвивальної, особистісно зорієнтованої освіти.

Висновок. Таким чином, особистісно зорієнтоване навчання є важливим резервом підвищення якості навчального процесу. Освітній процес особистісно зорієнтованого навчання надає кожному можливість реалізувати себе у пізнанні, навчальній діяльності й поведінці, спираючись на його суб'єктивний досвід, здібності, інтереси, ціннісні орієнтири.

Слід також зазначити, що використання інтерактивних технологій – не самоціль. Це лише засіб для досягнення такої атмосфери в учнівському колективі, котра найкраще сприяє співпраці, взаємодії, порозумінню та доброзичливості, дає можливість дійсно успішно та ефективно реалізувати особистісно зорієнтоване навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х кн., кн. 1.: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наук. видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С.Ю.Ніколаєва, О.М.Шерстюк // Іноземні мови. – 2002. – №1. – С. 39-46.
3. Бондаревская Е. В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования / Е. В. Бондаревская // Педагогика. – 1997. – № 4. – С. 11-17.
4. Зимняя И. А. Педагогическая психология / И.А.Зимняя. – Ростов н/Д., 1997. – 354 с.
5. Сериков В. В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем / В. В. Сериков. – М.: Логос, 1999. – 272 с.

О. В. БЕЗКОРОВАЙНАЯ. ИНТЕРАКТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В КОНТЕКСТЕ ПАРАДИГМЫ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. В статье раскрыты теоретические положения о сущности и содержании понятий «лично ориентированный подход», «интерактивное обучение», охарактеризованы особенности реализации задач личностно ориентированного подхода средствами интерактивных технологий обучения иностранному языку.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход, интерактивное обучение, технологии обучения иностранному языку, ситуация успеха.

O. V. BEZKOROVAINA. INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN THE CONTEXT OF THE PARADIGM OF PERSON-ORIENTED EDUCATION

The summary. The theoretical aspects of intension of the terms "person-oriented approach", "interactive education" are revealed, the peculiarities of realization of the tasks of person-oriented approach through the means of interactive technologies in the process of educating foreign language are characterized.

Key words: person-oriented approach, interactive education, technologies in foreign language education, situation of success.

Одержано редакцією 19.03.2013 р.

УДК:378.147:811.111'373.23(07)

С. А. БІГУНОВА, М. І. ЗУБЛЕВИЧ

ВИКОРИСТАННЯ СИМВОЛІЧНИХ ВЛАСНИХ ІМЕН-АНТРОПОНІМІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

Резюме. В даній статті аналізується вживання терміну «літературна ономастика» в англомовній лінгвістичній літературі, розглядається проблема функціонування символічних власних імен-антропонімів та зроблена спроба класифікації їх типів. Розглянуто і наведено різноманітні приклади символічних власних імен-антропонімів з літературних джерел.

Ключові слова: літературна ономастика, символічні власні імена-антропоніми, антропоніми-символи.

Постановка проблеми. Вивчення стилістичної ономастики в цілому впливає з нагальної потреби глибшого розуміння функцій імен, особливо символічних власних імен, у тексті, проникнення у творчу лабораторію письменника, у його епоху, час, думки, а також для виявлення творчої полеміки або, навпаки, близькості одного письменника іншому [1, 31-32]. Питання про значення символічних власних імен не можна в повній мірі розглядати у відриві від їх функціонування у текстах різних стилів і жанрів. Лінгвістична галузь, що вивчає функціонування власних імен в художніх текстах, називається стилістичною ономастикою, а її підвідділи – відповідно стилістичною антропонімікою, топонімікою і т. ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. М.В. Карпенко використовує термін «літературна антропоніміка» [2, 13]. Цей термін використовується також Л. М. Щетиніним [6, 119], а Е. Магазаник [3, 17-23] говорить про «поетичну ономастику» і «поетику імен». Визначення «лінгвістична», «літературна» або «поетична» ономастика існують у науковій літературі і кожне з них підкреслює певний окремий бік ономастичної одиниці. Так, перше визначення підкреслює зв'язок стилю автора або твору з певним найменуванням, друге – вказує на вживання ономастичної одиниці переважно в межах художньої літератури.

З М І С Т

Розділ 1. ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ТА ДІАЛОГУ КУЛЬТУР.	3
ПЕРЕДМОВА.	3
<i>Антоненко Н.Є.</i> Навчання іноземної мови у світлі теорії множинного інтелекту Г. Гарднера.	4
<i>Безкоровайна О.В.</i> Інтерактивні технології навчання іноземної мови у контексті парадигми особистісно зорієнтованої освіти.	6
<i>Бігунова С.А., Зубілевич М.І.</i> Використання символічних власних імен-антропонімів при вивченні лексичних одиниць.	11
<i>Бойко Н.Г.</i> Засоби формування міжкультурної компетенції учнів на уроці іноземної мови в середній школі.	14
<i>Ветрова І.М.</i> Контекстний підхід у навчанні майбутніх учителів іноземної мови.	17
<i>Воробйова Л.М.</i> Мовленнєве спілкування як засіб навчання іноземної мови.	21
<i>Гасва Н.І.</i> Методична організація вправ для навчання читання за принципом типології.	23
<i>Горобець І.А.</i> Формування особистісної культури викладача іноземної мови в контексті діалогічного мислення.	26
<i>Гронь Л.В.</i> Організація підготовчої роботи до вільного переказу іншомовного тексту.	28
<i>Губіна А.М.</i> Проблеми розвитку креативності у студентів технічних спеціальностей засобами технології проектування.	31
<i>Джавва Н.А.</i> Робота з літературними текстами на занятті з німецької мови як іноземної.	34
<i>Дзюбишина Н.Б.</i> Стратегії навчання іноземних мов як лінгводидактична проблема.	36
<i>Забіяка І.М.</i> Особливості впровадження інтернет-технологій в організацію самостійної роботи при вивченні іноземної мови.	40
<i>Касаткіна О.В.</i> Особливості формування мовної особистості у контексті діалогу культур.	43
<i>Кочубей О.С.</i> Шляхи формування усної перекладацької компетентності студентів-філологів.	45
<i>Лавриненко О.Л.</i> Гендерні особливості мовних якостей студентів у процесі викладання іноземної мови.	49
<i>Лобанова С.І.</i> Взаємозв'язок між особливостями навчально-виховної системи та природним і соціальним середовищем у римському суспільстві родового періоду.	52
<i>Мазурок О.М.</i> Мотиваційно-смілова готовність майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності.	55
<i>Мартинюк А.П.</i> Психолого-педагогічна проблема формування комунікативних навичок у студентів технічних спеціальностей засобами методу проекту на заняттях з іноземної мови.	57
<i>Мезін В.Г.</i> Назви вправ у навчанні англійської мови.	60
<i>Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З.</i> Комунікативно зорієнтоване навчання підлітків іноземної мови: теоретико-методологічний дискурс.	63
<i>Моїсєєва О.С.</i> Формування професійної культури майбутнього вчителя іноземної мови.	68
<i>Михальчук Ю.О.</i> Використання терапевтичної метафори (притчі) у професійній підготовці менеджера.	70
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М.</i> Комунікативна методика навчання іноземної мови студентів професійно-природничого спрямування.	74
<i>Набочук О.Ю.</i> Становлення екологічної культури майбутнього педагога в сучасних умовах функціонування вищої освіти.	77
<i>Павловська Л.О.</i> Застосування методу логіко-семіотичних опозицій у прагмасемантичному вивченні вербальних формул побажань різноструктурних мов.	81
<i>Палій В.П.</i> Особливості взаємодії лексики та граматики в навчанні французької мови.	84
<i>Перішко І.В.</i> Роль іноземної мови у процесі професійної підготовки менеджерів з туризму.	86
<i>Середюк Л.А.</i> Моделювання мовленнєвих ситуацій на уроках іноземної мови як фактор інтенсифікації навчання.	88
<i>Станіславчук Н.І.</i> Відбір англомовного країнознавчого текстового матеріалу для формування усномовленневої компетенції старшокласників.	91
<i>Столярчук О.В.</i> Ділова гра на уроках німецької мови як засіб професійного самовираження старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах у контексті особистісно зорієнтованого підходу.	93
<i>Третьякова К.В.</i> Формування самоосвітньої компетенції в процесі вивчення латинської мови.	96
<i>Фрідріх А.В.</i> Формування крос-культурної компетентності студентів-філологів у контексті діалогу культур.	98
<i>Шовковий В.М.</i> Система навчання класичних мов у контексті загальної теорії систем.	101
<i>Шульжук Н.В.</i> Пріоритетні підходи до вивчення мовних одиниць в аспекті сучасних наукових лінгвістичних парадигм.	104
<i>Юрків А.Я.</i> Педагогічні засади здійснення категорії оцінки та способів її вираження у сучасній французькій мові.	108

<i>Яцюрик А.О.</i> Теоретико-методичні засади вивчення особистісних корелятивів креативності людини.	110
Розділ 2. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.	113
ПЕРЕДМОВА.	113
<i>Білоус Т.Л.</i> Залежність рівня підготовленості майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності від їх емоційного стану.	113
<i>Варецька О.В.</i> Розвиток соціальної компетентності вчителя початкових класів в умовах соціокультурного середовища сільської школи.	118
<i>Горобець Т.В., Шкоба В.А.</i> Модель організаційно-методичного забезпечення практики студентів педагогічного коледжу відділення «Музичне мистецтво» в дошкільних навчальних закладах.	123
<i>Гулай О.І.</i> Акмеологічні та синергетичні засади неперервного навчання майбутніх будівельників.	126
<i>Димар Н.М., Поліник С.І., Романенко О.В.</i> Значення біоетики у формуванні природничо-наукової компетенції при вивченні біології.	131
<i>Долуда А.В.</i> Формування цілей навчання проектуванню харчових підприємств майбутніх інженерів-технологів.	134
<i>Єршова Л.М.</i> Формування системи виховних ідеалів міщанського стану підросійської України.	136
<i>Зарицька А.А.</i> Сутність та структура готовності до професійної самореалізації майбутнього вчителя музики.	141
<i>Гльмінська О.О.</i> Структурування змісту навчання майбутніх інженерів-технологів з технології хлібобулочних виробів.	144
<i>Кирмач Г.А.</i> Цінність іншої людини: аналіз поняття.	147
<i>Козіброцький С.П., Файдевич В.В.</i> Технологія конструювання навчального процесу фізичної культури.	152
<i>Козяр М.М., Сасюк З.К.</i> Опорні кресленики як ефективний інноваційний засіб вивчення правил нанесення розмірів.	154
<i>Колосова Л.М.</i> Організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності управління професійним розвитком методистів районних (міських) науково-методичних установ.	158
<i>Кравчук М.Г., Головченко О.В., Жгут О.А., Романенко О.В.</i> Реалізація принципу наступності в процесі засвоєння базових біологічних знань студентами-медиками.	161
<i>Лепкий М.І., Подоляк В.М., Саварин П.В.</i> Оцінка готовності студентів-магістрів вищого технічного навчального закладу до педагогічної діяльності.	165
<i>Олексів Н.А.</i> Теоретичні засади організації самостійної роботи студентів вищих технічних навчальних закладів.	167
<i>Павленко О.М.</i> Проблема джазової імпровізації у змісті інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики.	171
<i>Падалко А.М., Падалко Н.Й.</i> Педагогічні аспекти міжпредметної взаємодії в процесі багаторівневої підготовки майбутніх інженерів-електриків.	173
<i>Полухтович Т.Г.</i> Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях.	177
<i>Поніманська Т.І.</i> Динаміка формування готовності студентів до гуманістичного виховання дітей старшого дошкільного віку.	179
<i>Потапюк Л.М., Потапюк І.П.</i> Докторські програми як складова модернізації системи вищої освіти в Україні.	186
<i>Романовська Т.І., Левчук Н.І.</i> Організація освіти у вищій школі.	189
<i>Руда О.Ю.</i> Деякі аспекти інтеграції знань студентів у процесі вивчення біологічних дисциплін у медичних вишах.	191
<i>Триндюк В.А.</i> Академічна мобільність студентської молоді Волині: проблеми та перспективи розвитку.	193
<i>Щербініна О.М.</i> Методологічні засади інструментально-виконавської підготовки музиканта-педагога в системі мистецької освіти.	196
<i>Янцур М.С.</i> Профорієнтаційна підготовка майбутніх педагогів у системі вищої освіти.	199
<i>Відомості про авторів.</i>	206